

# ZATARASOVÁNÍ V BOJI S PROTIÚDERNÝM USKUPENÍM NEPŘÍTELE

O zmaření naší útočné operace může nepřítel, mimo jiná opatření, usilovat i silným protiúderem s cílem zastavit a zničit hlavní uskupení našich vojsk a vytvořit si tak předpoklady pro možný přechod do útočné operace.

Podle názorů nepřítel má protiúder několik fází:

**V první** z nich chce vytvořit podmínky pro protiúder bojovou činností prvního sledu, zejména udržení důležitých prostorů pro rozvinutí protiúderného uskupení. Současně v této době přesunuje se protiúderné uskupení z prostoru rozmístění nebo zmobilizování do vyčkávacího prostoru.

**V druhé** rozhodující fázi vede boj o palebnou a leteckou převahu, jejímž cílem je výrazně snížit bojeschopnost našich vojsk ve zvoleném prostoru a směru. V této fázi může přecházet na použití jaderných i jiných zbraní hromadného ničení. Protiúderné uskupení zahajuje přesun do prostoru zasazení.

**Ve třetí** fázi pozemní vojska, zejména tankové svazky, využívají účinků palebné přípravy, především jaderných úderů a za výrazné podpory letectva pronikají mezerami do hloubky, obcházejí silná olniska odporu, pronikají do boků a týlu bránících se sil a včasným zasazováním druhých sledů prolomují další obranná postavení, vychází do prostorů bojového rozmístění raketového vojska a vedou střetný boj s přicházejícími zálohami.

Protiúder nepřítel budou naše vojska zpravidla odrážet ve velmi složité situaci, po jaderných úderech, kdy část sil armády nebo i frontu bude nucena přejít i do obrany.

Z hlediska bojové činnosti vojsk armády (frontu) můžeme vlastní boj s protiúderným uskupením nepřítel rozčlenit do těchto etap:

1. Boj s nepřátelským protiúderným uskupením na vzdálených přístupech.

2. Boj o ovládnutí prostorů výhodných pro rozvinutí nepřítel současně s vedením boje s přesunujícím se uskupením do prostoru zasazení.

3. Boj s rozvinujícími se prvními sledy a snižování bojeschopnosti druhých sledů uskupení.

4. Odrážení a ničení uskupení vyčleněnými silami armády a frontu.

5. Obklíčení a zničení protiúderného uskupení.

Určujícím východiskem pro stanovení požadavků na zatarasování a ničení je ustanovení předpisu OPER-1-1, čl. 277, který ukládá: „První sled frontu a armády je povinen odrazit nepřátelský útok, způsobilý nepříteli co největší ztráty a vytvořit výhodné podmínky pro protiúder nebo protizteč druhým sledem nebo vševojskovou zálohou.“

Stanovení požadavků i dílčí návrhy na jejich realizaci vychází i z dalších předpokladů, např.: koeficient průchodnosti terénu v prostoru boje s protiúderným

uskupením je 0,6 [40 % šířek pásem tvoří přirozené protitankové překážky, což je obecný závěr platný pro charakteristiku zájmového prostoru ČSLA]; průměrné šířky útočných pásem nepřítel stanovi předpis Zprav-51-1 apod.

Další stanovení požadavků na zatarasování a ničení vychází z rozboru jednotlivých etap a vševojskových zásad vedení boje s protiúderným uskupením nepřítel.

**První etapu** charakterizují přesuny uskupení do vyčkávacích prostorů, tj. až do vzdálenosti 50–60 km od čáry dotyku. Vznést požadavek na zatarasování výhodných prostorů, ať již ve vyčkávacích prostorech nebo na osách přesunu jako ženížní opatření, je i přes svoji nutnost v současné i v bližší perspektivě snad příliš odvážný a technicky nereálný. Vyžaduje dopravu značného množství PT a PP min do minových polí „vzduchem“, např. raketami. Účinky zaminování prostorů z letadel, vzhledem k silné protivzdušné obraně prostorů uskupení nepřítel, nemohou vyvážit ztráty vlastního letectva. Zátarasování na osách, ničení mostů, zřízených plovoucích mostů nebo závaly ve vyčkávacích prostorech budou vznikat po jaderných nebo leteckých úderech našich vojsk.

**Druhou etapu** z hlediska činnosti nepřítel charakterizuje zahájení přesunu protiúderného uskupení do prostorů zasažení. Vlastní vojska budou postupně přecházet do obrany, ať již s vytvářením zabezpečovacího pásma nebo předsunutého postavení, nebo i bez nich.

I když zatarasování a ničení na osách přesunu nepřítel proběhne obdobně jako v první etapě jako „druhotný produkt“ bojové činnosti raketového vojska, letectva a postupně i dělostřelectva, je nutný a reálný požadavek, abychom přesunující se proudy zdržovali i výbušnými a jinými zátarasování na osách přesunu s postupným narůstáním jejich četnosti. Rozhodujícím činitelem, který tento požadavek ovlivňuje, je především doprava min do prostoru jejich použití i jejich typ, umožňující rychlé a těžce zjistitelné zaminování silnic s tvrdým povrchem (beton, asfalt apod.). Silniční minové uzávěry (nebo i PT nástrahy) mohou zřizovat vševojskové průzkumné orgány především našich prvosledových divizí a pluků. K tomu by bylo nutné vybavit je určitou dávkou z počátku tlakových PT i PP min. Perspektivně tlakové miny nahradit PT minami s horizontálním účinkem.

Lze předpokládat, že vlastní vojska ve druhé polovině této etapy, po zaujetí obranných sestav, zahájí zatarasování a přípravu objektů k ničení jak v zabezpečovacím, tak i v hlavním pásmu obrany

za použití všech druhů zátarasů. Těžiště zatarasování a příprav ničení položí na přehrazování cest a tankových směrů předpokládaného postupu nepřítel.

Polní řád ČSLA v čl. 434 a 435 ukládá: „Na předsunutém postavení se vytváří rozsáhlý systém ženížních zátarasů. — Předsunuté oddáky v zabezpečovacím pásmu brání nejdůležitější směry, hojně využívající zátarasů a destrukcí. Vše s cílem donutit nepřítel, aby předčasně rozvinul své hlavní síly.“

Jedním ze základních požadavků, který nakonec vyplývá i z omezených časových možností, je postupné narůstání hustoty zatarasování směrem k přednímu okraji obrany vlastních vojsk. Při tom bude nutné postupně přecházet od zatarasování os přesunu k širokovému zatarasování, k přehrazení směrů (os) přesunu praporek a rutních proudů v prostoru rozčleňování a rozvinování prvosledových brigád uskupení nepřítel. Rozdělíme-li zabezpečovací pásmo na třetiny, pak procentuální rozdělení zatarasování a ničení by mohlo být např.: 20 %, 30 % a 50 %.

Vyjdeme-li z předpokladu, že nepřítel v boji o zabezpečovací pásmo musí minimálně rozvinovat od každé prvosledové brigády alespoň prapor, docházíme k závěru, že na každé ose (směru) postupu nepřítel bude nutné přehradit šířku 1,5 až 2,5 km, tzn. v šířce 20 km při 3–4 směrech přehradit celkem 4,25–8,75 km. Minimální rozsah minování [kromě zřízených silničních minových uzávěr] můžeme splnit požadovanou hustotou zatarasování 0,5, tj. zřítit celkem v zabezpečovacím pásmu před každou naší prvosledovou divizí 2,1–4,3 km smíšených minových polí bez manévru zátarasů.

Při hloubce vlastního zabezpečovacího pásma 15 km bude nepřítel využívat pro přesun prvosledových brigád v šířce 20 km 58–78 km cest. Ze známých průměrných hustot a délek mostů v zájmovém prostoru vychází na 70 km cest a 26 silničních objektů o celkové délce 218 m. Z nich bude maximálně jedna čtvrtina delších 20 m (nepřítel je nepřemostí dosavadními prostředky brigád), tzn., že v zabezpečovacím pásmu každé divize bude nutné ničit 6 mostů, tj. na každé ose postupu nepřítel 1–2 mosty.

**Třetí etapu** z hlediska činnosti nepřítel budou charakterizovat případné další jaderné údery, zahájení palebné přípravy, rozvinování a rozčleňování prvosledových brigád a zřizování průchodů v minových polích na předním okraji obrany našich vojsk.

Z hlediska činnosti vlastních vojsk bude charakterizovat mimo aktivní činnosti

raketového vojska a dělostřelectva, postupný odchod jednotek ze zabezpečovacího pásma (předsunutého postavení) a pohotovost prvosledových praporů a pluků k obrannému boji. V hloubce obrany, na 3. a 4. postavení případně na druhém pásmu obrany, budou pokračovat ženijní práce i jiná další opatření, např.: likvidace následků po jaderných úderech apod.

Požadavky na zatarasování a ničení v této etapě je nutné diferencovat pro:

- a) maximální ztížení útoku prvosledových praporů nepříteli;

- b) omezování přesunu a manévru praporů, brigád a svazků druhého sledu i prostředků jaderného napadení.

Přesunující se prvosledové prapory nepříteli budou využívat především systém silnic a polních cest, tzn., že v tomto prostoru (tj. až po čáru rozvinování do rotních proudů) položíme důraz na přehrazení co největšího počtu cest — minimálně však 2—3 cesty na každou prvosledovou brigádu, tj. v šířce obrany divize celkem 9—12 cest, za použití silničních minových uzávěr s přilehlými krátkými smíšenými minovými poli.

Rotní a hlavně četové proudy nepříteli se budou přesunovat hlavně terénem za využití všech cest včetně polních. Systém rozčleňování a rozvinování si vynucuje přechod k zatarasování v tomto prostoru převážně mimo cesty s cílem ničit a zastavovat bojovou techniku nepříteli, nutit ho zřizovat průchody a tím i zpomalovat jeho postup. Tento cíl mohou splnit smíšená minová pole zřizovaná do největší šířky a hloubky i s menší pravděpodobností zadržení vozidla např. 50%. Avšak přehradit 12 km tankového terénu před každým obranným pásmem naší divize je požadavek nereálný a jeho realita bude záviset na možnostech minování. Ke zvýšení účinků minových polí v tomto prostoru (počínaje momentem překvapení) můžeme definovat částečně maximální požadavek, aby rotní a hlavní četové proudy nepříteli se znenadání ocitly „uprostřed“ minového pole (obdobně jako v dělostřeleckém přepadu), tj. v minovém poli „dopraveného“ do tohoto prostoru vzduchem. Toho dosáhneme jedině vystřelováním PT i PP min. Při požadavku přehradit 50 %, tj. 6 km tankového terénu v souvislosti s předpokladem, že jedna raketa dopraví 20 PT protidivných a 20 PP min, je celková potřeba 120 raket u každé vlastní divize s minimálním dostřelem 6—8 km.

Manévr druhých sledů bojových i operačních sestav nepříteli (až do jejich zasedení) bude charakterizovat především postupný přesun a zaujímání různých prostorů v pochodových proudech. I v cha-

rakteristice činnosti ostatních rozhodujících prvků jeho sestav, především jednotek (oddílů) prostředků jaderného napadení, bude převládat přesun a zaujímání prostorů bojového rozmístění. Tyto přesuny budou zásadně probíhat po cestách, které již odminovaly a upravily prvosledové jednotky. Proto pro další omezení a zpomalení manévru těchto prvků je nezbytné zřizovat na cestách nové zátaras. Tyto budou vznikat znovu jako vedlejší produkt účinků tlakové vlny od našich jaderných a jiných úderů. Vzhledem k časovému i prostorovému mezerám mezi přesuny těchto prvků je dána možnost pro zřízení i dalších ženijních zátarasů na cestách formou silničních minových uzávěr. Jejich množství a místa zřízení budou záviset na přítomnosti a možnostech jejich možného zřizovatele, tj. vlastních praporů až divizních průzkumných orgánů. K zaminování můžeme nejvýhodněji použít PT min s horizontálním účinkem jak z hlediska charakteristiky cest, tak činnosti průzkumných orgánů.

Manévr útvarů jaderného napadení nepříteli můžeme omezovat i v prostorech jejich bojového rozmístění. Při přesném zjištění prostorů bude výhodné část těchto prostorů zaminovat, ať již jen pro ztížení odstraňování následků po jaderném nebo jiném úderu. Jelikož tyto prostory bude nepřítel silně střežit, zbývá jediná možnost dopravy min do prostoru, tj. vzduchem. Z hlediska zásad rozmístování jaderného napadení nepřítel od předního okraje můžeme vznést požadavek, aby naše divize měla možnost zaminovat prostory palebných postavení H-155 mm, H-203,2 mm, popř. oddíl HONEST JOHN nebo LANCE. Z uvedeného vyplývá požadovaný dostřel divizního prostředku zaminování minimálně 8 km, při jejich palebných postaveních do 2 km od předního okraje pásma obrany. Dostřel operačních zaminovacích prostředků, vycházíme-li ze vzdálenosti oddílů SERGEANT a při jejich palebných postaveních 10 km od předního okraje obrany, by měl být 50—70 km. Možné plošné požadavky na zaminování dělostřeleckých oddílů by byly tři hektary, tj. 120 PT protidivných a 120 PP min, u oddílů HONEST JOHN 2 km<sup>2</sup> (pokryt jednu baterii a montážní četu), u oddílů SERGEANT 4 km<sup>2</sup> (pokryt dvě baterie a dvě sekce technického zabezpečení), tj. při hustotě 0,5 by bylo třeba 200 PT protidivných a 200 PP min na 1 km<sup>2</sup>.

Čtvrtou etapu z hlediska činnosti nepříteli charakterizuje úsilí o prolomení naší obrany o rozvíjení útoku do hloubky, postupné zasazování druhých sledů atd. Jeho zteče, počínaje ztečí předního okra-

je, budou vést tankové jednotky v převážné většině v součinnosti s pěchotou, která bude přinucena palbou našich PT prostředků vést dílčí zteče opěrných bodů po vysednutí z obrněných transportérů.

Z toho opět vyplývá objektivní nutnost stanovit požadavky na omezení manévru, pohybu a útoku jak prvosledových jednotek, tak druhých sledů nepřítelů. Určujícím východiskem pro stanovení požadavků zůstává ustanovení již uvedeného čl. 277 předpisu OPER-1-1. Maximální hustotu zatárasování a ničení máme položit do prvního pásma obrany a v něm především na přední okraj a hloubku prvosledových pluků. Z hlediska charakteristiky ztečí nepřítelů vyplývají i další nejobecnější požadavky na zatárasování i ničení, tj. dosahovat největších hustot PT zátarasů na předpokládaných i skutečných směrech pronikání nepřítelů a rozvinout i systém protipěchotních zátarasů s potřebnou hustotou před jednotlivými opěrnými body i obrannými postaveními.

Nejzávažnějším problémem i úkolem je stanovit neoptimálnější obecný požadavek na hustotu (rozsah) zatárasování v pásmu obrany, tj. hustotu, kterou máme vytvořit bez manévru zátarasy. I v dalším se stanovíme požadavek bude střetávat s možnostmi požadovanou hustotu vytvořit. Jak požadavek, tak možnosti jeho realizace, bude ovlivňovat řada faktorů, jako např.: časové a materiální možnosti, množství jednotek vyčleněných pro zatárasování, použitý druh PT a PP min, metody minování atd. Tyto faktory ve své podstatě a obsahu znovu ovlivňuje a limituje celá škála jiných závislostí, jako je např.: dopravní kapacita, výše pohyblivých zásob a jejich decentralizace, možnost přísunu apod. Proto nemůžeme posuzovat požadavek na zatárasování jen z hlediska možnosti současné jeho realizace, protože každá změna v podmínkách může znamenat zásadní změnu v možnostech. Např.: zavedení PT protitankové miny o váze např. 2,5 kg sníží potřebu min na zřízení 1 km minového pole na 340 min a rozvedeno dále — může při zachování současné dopravní kapacity min u jednotlivých železničních skupin a odřadů jejich množství zvýšit 3—4krát.

Pro určení a zdůvodnění obecné hodnoty zatárasování můžeme vyjít ze vševojskové zásady, že: — nepřítel se vzdá útoku, bude-li mít vyřazenou jednu polovinu tanků a obrněných transportérů. Stanovit, kolika procenty na jejich ničení by se měly podílet výbušné zátarasy, je úkol variabilní. Pro jednodušší metodu mohou použít uvedené hodnoty jedné poloviny a aplikovat ji do požadavku: přehra-

dit jednu polovinu tankového terénu v obranném úseku pluku, tj.  $10 \times 0,6 \times 0,5 = 3$  km. Pluk v rámci divize (i pro potřebu vyšších stupňů) tvoří určitou základní kalkulační jednotku na členění obranné sestavy se všemi dalšími souvislostmi. Budu-li to aplikovat dále, tak to znamená:

— u divize mít (kromě plukovních možností) hodnotu jedné poloviny souhrnu pluků bez jejich i svého manévru zátarasy,

— u armády mít (kromě možností divizí) hodnotu jedné poloviny souhrnu divizí bez jejich i svého manévru zátarasy,

— u frontu mít hodnotu jedné armády bez armádních i frontového manévru zátarasy.

Vyjádřeno v kilometrových hodnotách:

— každý pluk:

— u každého praporu 0,3 km, tj. celkem 1,2 km,

— plukovní možnosti položit 1,8 km minového pole, tj. celkem u pluku 3 km,

— divizní možnosti: — 6 km,

— armádní možnosti: — 12 km,

— frontové možnosti: — 12 km.

V těchto hodnotách nejsou zahrnuty požadavky na pohyblivé zásoby z hlediska zásobování podřízených stupňů.

Při určení šířky zásahu manévru zátarasy mohou opět vyjít z požadavku, aby vyšší vlastní stupeň byl schopen jedním zásahem přehradit alespoň jednu polovinu tankového terénu o jeden stupeň nižšího útvaru (svazku) nepřítelů, např.: divize jedním zásahem přehradit jednu polovinu útočného úseku brigády v součinnosti s POZem pluku a obdobně u operačních stupňů dosáhnout stejné možnosti (vůči divizi a sboru nepřítelů) v součinnosti s jedním zásahem nižšího stupně.

Vyjádření v kilometrových hodnotách:

— plukovní POZ —  $4 \times 0,6 \times 0,5 = 1,2$  km

— divizní POZ —

$(10 \times 0,6 \times 0,5) - 1,2 = 1,8$  km

— armádní zatárasovací jednotky včetně

APOZ  $(25 \times 0,6 \times 0,5) - 1,8 = 8,7$  km

— frontové POZy —

$(80 \times 0,6 \times 0,5) - 8,7 = 15,3$  km.

Při manévru zátarasy je nutné opět řešit zaminování (přehrazení) cest (silnic a dálnic) s tvrdým povrchem. Zvýšení rychlosti manévru zátarasy, především na operačních stupních, vzhledem k rozsáhlým závalům po jaderných úderech, dosáhneme pomocí vrtulníků.

K určení minimálního počtu mostů k ničení v obranném pásmu armády můžeme vyjít z délky cest, které využívá

nepřítel do hloubky obranné operační sestavy armády, a z průměrných počtů mostů na nich. Za předpokladu, že v prvním sledu protiúderného uskupení nepřítel budou tři divize, každá bude udržovat (využívat) 2—3 podélné cesty, pak do hloubky 50 km operační sestavy naší armády může nepřítel využívat celkem 400—600 km silnic, na kterých může být v průměru 160 silničních objektů o celkové délce 1400 m. T odpovídá asi 15 mostům o šířce do 60 m a 3—5 mostům o šířce 100—200 m, nebo 2—3 mostům nad 200 m. V propočtu nezahrnuji propustky a menší silniční objekty kratší než 20 m. K ničení uvedených mostů musíme vyčlenit ženijní jednotky pro každý most zvlášť.

Pro omezování manévru druhých sledů nepřítele platí obdobné závěry, jak jsem uvedl v rozboru třetí etapy.

**V páté etapě,** která charakterizuje obklíčení a ničení protiúderného uskupení nepřítele, nevyplývají specifické požadavky na rozsah a obsah zatarasování a ničení. Úsilí zatarasování položíme na přehrazení těch směrů, které nepříteli umožňují prolomení a vyjít z obklíčení. Na základě postupného ničení obklíčeného nepřítele bylo by výhodné zřizovat výbušné zátarasování přímo v prostoru obklíčení tak, aby znemožňovaly nebo omezovaly manévr nepřítele uvnitř obklíčení, např. při vy-

tváření úderného uskupení k prolomení obklíčení. Při tom nesmí omezovat účinnou činnost našich útvarů a svazků. Tyto požadavky dostatečně splňují již dříve jmenované požadavky na manévr zátarasování a pro zřizování zátarasů uvnitř obklíčení je předpoklad zavedení dopravy min vzduchem.

S opětným přechodem našich vojsk, v prostoru boje a protiúderným uskupením, do vlastní útočné operace, můžeme definovat další specifický požadavek především na vlastní PT miny v tom, abychom u nich dosáhli samozničení po uplynutí určité doby po jejich položení. K tomu můžeme použít elektromagnetické nebo jiné rozněcovače s elektrickými zdroji.

Tanky a obrněné transportéry budou i v budoucnu mít rozhodující roli v arnádách NATO, ať již jako bojová vozidla nebo jako podvozek pro různé jiné druhy zbraní a zařízení. Je dnes již jasné, že nejde o to, zda tanky budou v budoucnu existovat, ale o to, jak dále zkvalitňovat jejich tvar a vybavenost, aby se dále zvyšovala jejich bojová efektivnost a aby se optimálním způsobem přizpůsobovaly současným bojovým podmínkám. Proto intenzita rozvoje a zkvalitňování tanků a obrněných transportérů by měla být stálou pobídkou k dosažení stejné intenzity rozvoje i všech ženijních prostředků pro zatarasování a ničení.